

VASTUTSÜKLILISE KAPITALIPUHVRI MÄÄR

EESTI PANGA HINNANG VASTUTSÜKLILISE KAPITALIPUHVRI MÄÄRALE (II KVARTAL 2023)

Eesti Panga 2023. aasta maikuisse hinnangu järgi on finantstsüklilist tulenevad riskid Eestis varasemast suuremad ja nende vastu tõstis Eesti Pank 2022. aasta novembris vastutsüklilise kapitalipuhvri nõude 1,5%le. Kuna laenuaktiivsus on vähenenud, ei pea Eesti Pank hetkel vajalikuks vastutsüklilise kapitalipuhvri nõuet sellest tasemest kõrgemale tõsta.

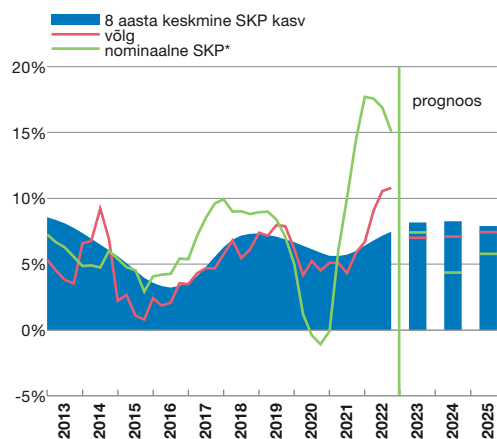
- Hetkel kohaldatav vastutsüklilise kapitalipuhvri määr on **1%** ja alates 1. detsembrist 2023 **1,5%**
- Standardne võla ja SKP suhtarv on **109%**; selle kõrvalekalle pikaajalisest trendist on **-10 protsendipunkti**
- Puhvri arvutuslik määr on **0%**
- **Puhvrimäär põhjendus.** Reaalsektori võla aastakasv kiirenes 2022. aasta neljanda kvartali lõpuks 11%le, mis on hoogsam kui majanduse pikaajaline nominaalkasv (7%). Majanduskasvu ületav võlakasv tähendab seda, et finantstsüklilist lähtuvad riskid on varasemast suuremad. Kui makromajanduse olukord peaks ootamatult ja järsult halvenema, tekivad probleemid laenu tagasimaksmisega ning need on varasema kiire laenukasvu tõttu potentsiaalselt suuremad. Seetõttu on vastutsüklilise kapitalipuhvri tõstmine olnud vajalik, et kindlustada pankadele suurem kapitalivaru kuhjunud riskide vastu. Kuna alates 2022. aasta viimastest kuudest on pangalaenu võtmise aktiivsus vähenenud ning pangalaenuportfelli kasv aeglustunud, on tsüklilise riski edasise kogunemise oht vähenenud. seda arvesse võttes ei pea Eesti Pank praegu vajalikuks tõsta vastutsüklilist kapitalipuhvri määra praegusest 1,5% tasemest kõrgemale

Reaalsektori võla aastakasv jätkas 2022. aasta neljandas kvartalis kiirenemist.

Reaalsektori võlg suurenes neljandas kvartalis aastavõrdluses 11% ning see oli viimase 14 aasta kiireim kasv. Jõudsalt on kasvanud nii ettevõtete kui ka majapidamiste võlakohustused, mis mõlemad suurenesid 2022. aasta neljandas kvartalis aastaga 11%. Samas jäi võla kasvutempo aeglaseks nominaalse SKP aastakasvust. Inflatsiooni tõttu väga volatiilse nominaalse SKP tõttu on mõistlik võrrelda võlakasvu lisaks jooksvale majanduskasvule ka pikaajalise majanduskasvuga. Eesti Pank on vastutsüklilise kapitalipuhvri hinnangus kasutanud pikaajalise SKP kasvu näitajana viimase kaheksa aasta keskmist nominaalset SKP kasvu, mis aitab tasandada kasvutempo lühiajalist heitlikkust. Finantskonto andmetel püsis võlakasv Eestis viiendat kvartalit järjest tugevam nominaalsest pikaajalisest SKP kasvust (7%), mis viitab finantstsüklilist tulenevate riskide suurenemisele (vt joonis 1). Eesti Panga märtsiprognoozi järgi kasvab reaalsektori võlg tänavu veidi vähem kui 7% ja järgmisel kahel aastal rohkem kui 7%. Seega püsib võlakasv ka edaspidi suhteliselt kiire ning hakkab järgmisel aastal ületama jooksvat nominaalset SKP kasvu.

Hoolimata kiirest võlakasvust jätkas reaalsektori võlakoormus alanemist. Tugev nominaalne majanduskasv on aidanud Eesti reaalsektoril võlakoormust vähendada. 2022. aasta neljanda kvartali lõpuks alaneks võlakoormus alla 109%. Ettevaates on siiski Eesti Panga märtsiprognoozi järgi oodata, et nominaalse SKP kasvu aeglustumise taustal peatub ka võlakoormuse alanemine ning alates 2024. aastast hakkab võlakoormus taas tõusma.

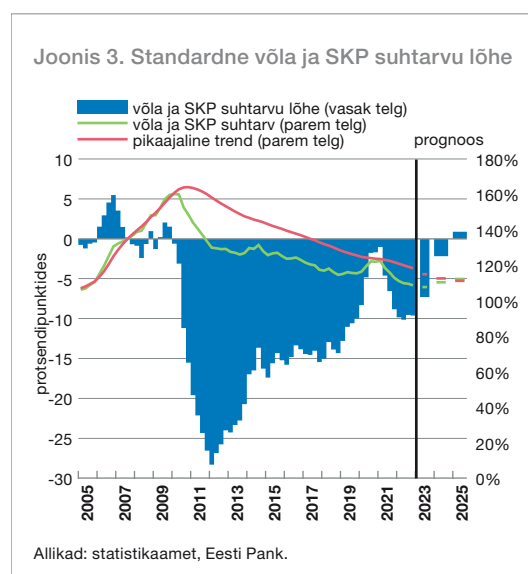
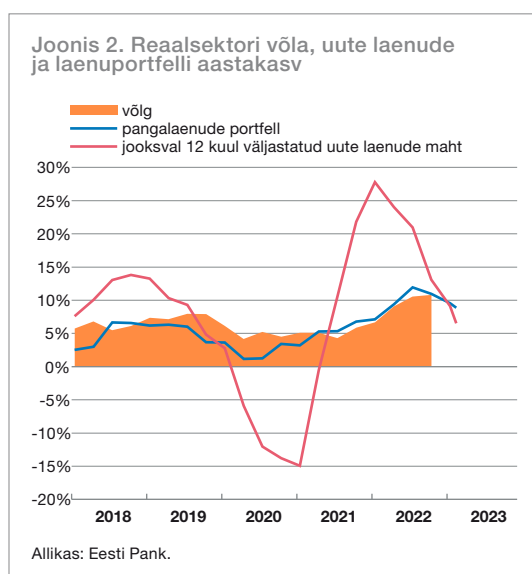
Joonis 1. Reaalsektori võla ja nominaalse SKP aastakasvu prognoos

* Nelja kvartali libisev SKP aastakasv.
Allikad: Eesti Pank, statistikaamet.

Ebakindluse ja majandusväljavaadete halvenemine tõttu laenuaktiivsus 2023. aasta esimesel neljal kuul vähenes. Pangandusstatistika järgi võtsid ettevõtted ja majapidamised aasta esimesel neljal kuul uusi laene ligi 4% väiksemas mahus kui aasta tagasi samal perioodil. Enim kahanes majapidamiste laenuaktiivsus : uute võetud laenude maht oli eelmise aastaga võrreldes 9% väiksem. Laenuaktiivsuse vähenemine paistab silma ka laenuportfelli aastakasvutempo aeglustumises. 2023. aasta aprilli lõpuks kahanes reaalsektori laenuportfell aastakasv 9%ni (vt joonis 2).

Baseli pangajärelevalve komitee meetodika alusel arvatud nn standardne võla ja SKP suhtarvu lõhe oli 2022. aasta neljanda kvartali lõpus –10 protsendipunkti. Eesti Panga kasutatav täiendav lõhe oli –15 protsendipunkti. Negatiivne võla ja SKP suhtarvu lõhe tähendab, et võla ja SKP suhtarv on selle meetodika järgi praegu võlakoormuse pikaajalisest trendist madalam, mistõttu on vastutsüklilise puhvri arvutuslik määr 0%. Ettevaates on Eesti Panga märtsiprognooosi järgi oodata, et võla ja SKP lõhe hakkab järk-järgult vähenema ning muutub 2025. aasta lõpuks taas positiivseks (vt joonis 3).

Kokkuvõttes on Eesti Panga 2023. aasta maikuisse hinnangu järgi eelneva pooleteise aasta kiire laenukasvu tõttu finantstsüklilist tulenevad riskid Eestis varasemast suuremad ja kaitseks nende vastu tõstis Eesti Pank 2022. aasta novembris vastutsüklilise kapitalipuhvri nõuet. Kuna laenuaktiivsus on vähenenud ja laenukasv aeglustunud, ei pea Eesti Pank hetkel vajalikuks vastutsüklilise kapitalipuhvri nõuet suurendada. Hoogsast hinnakasvust põhjustatud kiire nominaalse SKP kasvu tõttu on reaalsektori võlakoormus ehk võla ja SKP suhtarv küll vähenenud, kuid ettevaates on oodata, et nominaalse SKP kasvu aeglustumise taustal peatub ka võlakoormuse alanemine ning järgnevatel aastatel hakkab võlakoormus taas tõusma. Prognoosi järgi võlakasv lähiaastatel pidurdub, kuid jääb endiselt suhteliselt kiireks, mistõttu finantstsüklilist lähtuvad süsteemsed riskid jäävad praeguse hinnangu järgi aktuaalseks ka lähitulevikus.